

Мирончук Наталія,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Метою вищої освіти в Україні є підготовка компетентного фахівця, здатного успішно виконувати професійні завдання, адаптуватися до суспільних потреб і запитів щодо підготовки здобувачів, уміти застосовувати ефективні форми, методи, прийоми та засоби діяльності. Суспільні запити і вимоги ринку праці щодо підвищення рівня компетентності фахівця зумовили зміщення акцентів на практичний складник професійної підготовки майбутнього вчителя, про що йдеться в нормативно-правових документах та моніторингово-аналітичних розвідках науковців Л. Лук'янової, М. Вовк, С. Соломахи та ін. [2; 4].

Зміст підготовки майбутніх фахівців до професійної педагогічної діяльності має враховувати контексти професійної діяльності та створити в закладі освіти освітньо-професійне середовище, наближене до реальних умов професійної діяльності. Контекст професійної діяльності відтворюється в навчально-виховному процесі та включає соціальний контекст, що відображає норми відносин і соціальної взаємодії з суб'єктами освітнього процесу, їх ціннісну орієнтацію, технологію трудових дій, і особистісну складову, яка характеризує соціально-психологічні якості, характеристики фахівця, дії, поведінку, в основі яких – морально-етичні правила, норми та цінності [3].

Динаміка діяльності здобувачів вищої освіти у контекстній підготовці в магістратурі представлена трьома основними формами: навчальною, квазіпрофесійною (імітаційно-моделювальною) та навчально-професійною.

Навчальна практика здобувачів освіти належить до квазіпрофесійних форм підготовки й реалізується з урахуванням таких *принципів*: проблемності, діалогічного спілкування, спільної колективної діяльності [1], зв'язку з життям та ін. Навчальна практика надає можливість засобами моделювання відтворювати в штучних умовах предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності. У процесі навчальних занять відтворюються професійні ситуації та фрагменти виробничої діяльності, відносини суб'єктів освітнього процесу, тобто визначаються контури майбутньої професійної праці.

«Навчальна практика з теорії та методики викладання в початковій школі» для здобувачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта відбувається в закладі вищої освіти у формі навчальних занять і має за мету поглиблення і закріплення набутих теоретичних знань та формування практичних умінь моделювати й проводити навчальні заняття; оволодіння студентами сучасними педагогічними інструментами організації майбутньої професійної діяльності; виховання потреби систематично поповнювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

У процесі організації навчальної практики здобувачів спеціальності 013 Початкова освіта важливо зважити на те, що частина здобувачів очної (денної) форми навчається за індивідуальним планом та працює у закладах загальної середньої освіти на посадах учителя (27,3%), асистента учителя (22,7%), вихователя групи подовженого дня (4,5%), а також асистента вихователя на групі подовженого дня (4,5%). Стаж роботи здобувачів, які навчаються за індивідуальним планом, визначається від семи місяців до 2,3,5 і навіть 15 років роботи. Саме тому для проведення навчальних занять було обрано змішаний формат навчання, що надало змогу з урахуванням форм очного і дистанційного навчання усім здобувачам продемонструвати змодельовані фрагменти уроків і виховних заходів, презентувати різні види завдань практики та взяти участь у їх колективному обговоренні.

Ефективне змішане навчальне середовище потребує дотримання таких умов:

- 1) зрозумілі для здобувачів освіти цілі роботи з змішаному форматі, вимоги до їх активності та критерії оцінювання;
- 2) постійна увага та включення в процес активної роботи усіх здобувачів (тих, які перебувають онлайн та офлайн);
- 3) обґрунтований вибір технології та педагогічних інструментів для встановлених цілей навчального заняття;
- 4) розподіл та контроль часу для різних видів роботи, діяльності здобувачів освіти та навчального заняття в цілому;
- 5) спільна зі здобувачами освіти рефлексія діяльності щодо навчального заняття та використовуваних педагогічних інструментів.

Під час практичних занять з «Навчальної практики з теорії та методики викладання в початковій школі» здобувачі магістерського рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта критично осмислюють положення Державного стандарту початкової освіти, типових освітніх та альтернативних програм початкової школи, здійснюють аналіз навчально-методичного забезпечення і змістового наповнення навчальних предметів для перших-четвертих класів, визначають їх переваги та окремі недоліки, аналізують особливості організації ранкових зустрічей у початковій школі, хвилинок здоров'я, розглядають вимоги до змісту й обсягу домашніх завдань для учнів початкової школи та ін.

Важливою складовою навчальної практики магістрантів є *розробка конспектів уроків* із застосуванням різних технологій навчання і виховання та *моделювання їх фрагментів*. Після перегляду змодельованих фрагментів уроків здобувачі освіти визначають педагогічну доцільність та ефективність обраних методів роботи, видів завдань, відповідність результату роботу меті заняття, ефективність взаємодії вчителя (магістранта) з учнями (роль учнів виконують інші студенти групи). Здобувачі, які працюють за фахом, проводять уроки в режимі реального часу з використанням засобів відеозв'язку, а також надають відеозаписи проведених уроків та виховних заходів з учнями в реальних умовах.

Аналіз уроків здійснюється за такими *критеріями*: педагогічні інструменти, які використовувалися вчителем під час уроку, їх ефективність; доцільність і раціональність використовуваних ресурсів і матеріалів під час уроку; об'єктивність та доцільність методів оцінювання і контролю; доцільність і достатність видів завдань для досягнення мети уроку; ефективність розподілу часу; педагогічна культура вчителя та взаємодія з учнями класу.

Таким чином, у процесі самоаналізу власних педагогічних дій та аналізу проведених іншими здобувачами фрагментів уроків розширюються та закріплюються знання щодо структури і технології проведення уроку; методів, засобів, видів діяльності для досягнення мети; інноваційних підходів до організації та проведення уроку; удосконалюються аналітичні, рефлексивні, оцінювально-прогностичні уміння, навички критичного мислення, розуміння викликів, які постають перед учителем, та навички емпатії до учнів.

Список використаних джерел та літератури

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
2. Лук'янова Л. Б., Вовк М. П., Соломаха С. О., Грищенко Ю. В. Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи: науково-аналітична доповідь / за наук. ред. Н. Г. Ничкало. Київ – Чернівці: Букрек, 2023. 80 с.
3. Мирончук Н. М. Контекстна підготовка майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності: теорія і практика: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2020. 400 с.
4. Соломаха С.О. Зміст і методичні засади організації фахових практик магістрантів у закладах вищої педагогічної освіти: методичні рекомендації. Київ, 2021. 127 с.